

het de tijd doorsneed. Ik merkte dat ik het nog tijdens die voorstelling in mijn hoofd al aan het verfilmen was.”

In zekere zin draagt de film ook weer allerlei ‘herinneringen’ aan het stuk in zich, bijvoorbeeld doordat Lois Smith in beide de hoofdrol speelt. Hoe aanwezig voelde die vorige versie van het verhaal tijdens het maken van de film? “Zeker, de herinnering aan het stuk is zeer aanwezig, het is een verfilming die zijn bron respecteert. Maar dat weerhield me er niet van om een aantal simpele ingrepen te doen, zodat de film op eigen benen staat. Ik zie het als een twee-eiige tweeling: ze hebben hetzelfde DNA, maar ook elk hun eigen geest en hun eigen leven.”

In een interview stelde Lois Smith dat u “slechts drie dingen toevoegde: flashbacks, sigaretten en de oceaan”. Even los van die sigaretten: dat zijn behoorlijk ingrijpende toevoegingen. “Ik wilde buiten het kader treden dat Jordan had geschapen, maar niet met de kunstgrepen waarmee men normaal gesproken ‘het toneelstuk opentrekt’. Ook in de film blijven we voornamelijk in het huis, maar de oceaan op de achtergrond geeft de handelingen een anker en laat tegelijkertijd de natuur binnen, op een schaal die de mens overstijgt. Het geeft het gevoel dat de oneindigheid aan de randen van de levens van de personages kabbelt, en aan de randen van het verhaal.

“Wat die flashbacks betreft: dat zijn er maar drie, één per (menselijk) personage. Ze botsen met beschrijvingen van de gebeurtenissen eerder in de film. Zo ontstaan vragen over de realiteit waar deze personages in hun hoofd aan vasthouden. Eén van Jordans ideeën is dat we onze identiteit definiëren door de verhalen die we vertellen: we houden vast aan de versie van onszelf die naar voren komt uit onze favoriete verhalen over onszelf. Dus door dat soort belangrijke herinneringen te ondermijnen, ondergraven die flashbacks wat ‘waar’ of ‘echt’ is.”

Die flashbacks onderstrepen de feilbaarheid van ons geheugen, dat – zoals in de film wordt gezegd – aan constant verval onderhevig is. Hoe verweefde u die rode draad door de film? “Hopelijk komt dat redelijk organisch, ongedwongen en vanzelfsprekend uit de film naar voren. Het toneelstuk had al een aantal terugkerende beelden en elementen: spiegels, honden, zand, water, haar. Daar voegde ik nog het idee aan toe dat een kunstwerk – een film, een muziekstuk, een schilderij – een intiem onderdeel kan worden van onze persoonlijke levens.

“Elke flashback geeft een glimp van hoe kunst een fundament kan geven aan een herinnering, of hem juist onderuit kan halen. Twee daarvan zaten al in het toneelstuk: Jordan verwees naar de film *My Best Friend’s Wedding* en naar *The Gates*, het landschapskunstwerk dat Christo en Jean-Claude in Central Park optuigden. Ik voegde daar John Vanderlyns panoramische schilderij van Versailles aan toe, dat te zien is in het Metropolitan Museum.

“Lois Smith verraste me overigens met het inzicht dat de primes zelf in zekere zin ook kunstwerken zijn. Ze zijn opgebouwd uit herinneringen; ze weerspiegelen het leven; en ze wekken empathie op, in almaar uitdijende concentrische cirkels.”

Hoe denkt u over de relatie tussen het geheugen en de cinema, waarin eveneens specifieke momenten en handelingen en ficties worden vastgelegd? “Ik snap waarom je het vraagt, en het is een goede vraag – maar ik beantwoord hem liever langzaam, met één film tegelijk.”

Een hologram als aandenken

Feit en emotie, techniek en natuur – oerkrachten botsen in dit traag verfilmde toneelstuk met prachtig acteerwerk.

“Ik word niet beter. Of wel soms.” Het is niet de bedoeling, maar ze heeft het door. Marjorie (Lois Smith), oud en ziek en in de war, is nog helder genoeg om te weten dat het eind van haar leven nabij is, en dat ze niet met haar overleden man op de bank zit, maar met een hologram. Een moment later laat ze zich toch weer gewillig voor de gek houden: “Zal ik weer viool kunnen spelen?” vraagt ze, en ‘Walter’, mooi robotesk vertolkt door Jon Hamm (*Mad Men*), sust het verdriet over

haar artritis met vragen. Welke noten weet je nog? Zullen we muziek luisteren?

Marjorie’s dochter Tess (Geena Davis) en haar man Jon (Tim Robbins) hebben dit bijna-wezen of *prime* besteld – ook in de nabije toekomst wordt elke IT-vondst gretig omarmd door hen die het zich kunnen veroorloven. *Marjorie Prime* moet zich rond 2050 afspelen – het jaartal valt af te leiden uit bepaalde details – en is dystopie noch utopie; de technische schreden voorwaarts mogen er wezen, maar de film gaat net als Jordan Harrison’s oorspronkelijke toneeltekst bij uitstek over de beperkingen van machines, hoe slim ook. De natuur wint

nog steeds.

Het is wel een aanlokkelijk en niet eens zo onwaarschijnlijk concept: een uiterlijke kopie van een overledene ontwerpen en die verbaal volstoppen met wat hem of haar typeerde: vocabulaire, lichaamstaal, gezichtsuitdrukkingen en bovenal herinneringen. Vakanties, intieme momenten, locaties – hoe meer details de nabestaanden weten op te dissen, des te meer leert het omhulsel bij en wordt het ‘beter’, in de woorden van Walter – het – hologram. Een wandelende, pratende herinnering in 3D zou leed moeten verzachten en het geheugen trainen.

Op de vraag of woorden en feiten toereikend zijn om een mens te reconstrueren, geeft *Marjorie Prime* een helder antwoord: nee. Wij ‘bestaan niet uit verhalen’; vooralsnog zijn we eerst en vooral ons lichaam.

Lois Smith, die hier haar succesvolle toneelrol als Marjorie hervat, maakt het met elke scheve stap schitterend duidelijk. Als Jon gefrustreerd een glas whisky door ‘Walter’ heen smijt, blijkt opeens weer hoe nep hij is. Nog treuriger wordt het als Jon zelf een prime nodig heeft – er vallen nogal wat doden.

De enige, forse smet op dit stijlvol verfilmde Kammerspiel vormen de toegevoegde flashbacks. Plat zijn die, en veel te ‘af’. Een echt verhaal is niet eenduidig.

SANDRA HEERMA VAN VOSS

Marjorie Prime VERENIGDE STATEN, 2017 | REGIE MICHAEL ALMEREYDA | 99 MINUTEN | MET LOIS SMITH, JON HAMM, GEENA DAVIS | DISTRIBUTIE AMSTELFILM | TE ZIEN VANAF 10 MEI